PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok III Warszawa, sobota 16 czerwca 1928 r. Nr. 37 (136)

TREŚĆ: Sprawy polskie: Polska a Litwa. — Oświadczenia min. Zaleskiego w Paryżu. — **Zagadnienia ogólne:** Niemcy a Francja. — Anglja a ZSRR. — Po przemówieniu Mussoliniego. — Wybory prezydenta w Ameryce. — Chiny. — **Notatki i informacje:** Różne. — Artykuły nieuwzględnione:

SPRAWY POLSKIE.

POLSKA A LITWA.

Prasa litewska z 13 — 14.VI. zamieszcza wywiad litewskiego premjera Woldemarasa, udzielony prasie miejscowej i zagranicznej, po jego powrocie z Genewy. Woldemaras zaznaczył, że Litwę interesowały w Genewie następujące sprawy: zamknięcie szkół litewskich i prześladowanie Litwinów w Wileńszczyźnie, raport Boklanda o oficjalnych dokumentach, jakie zostały wymienione pomiędzy rządami Litwy i Polski oraz skarga Ukraińców, zamieszkałych na Litwie na rząd litewski, w kwestji odebrania im na mocy ustawy o reformie rolnej ziemi. Sprawy te — podkreślił premjer litewski — samo przez się nieciekawe, wzbudziły jednak szersze zainteresowanie z powodu momentów ubocznych, któremi były: nota protestu ministra Zaleskiego przeciwko wciągnięciu Wilna do nowej konstytucji litewskiej, jako stolicy Litwy, oraz przejawiająca się coraz bardziej tendencja niektórych państw skłonić Litwę do nawiązania z Polską normalnych stosunków. Na zapytanie, jakie są widoki rokowań lit.-polskich, Woldemaras odpowiedział: „Stanowisko Litwy i jej dążenia zostały już zadeklarowane i nie ulegną zmianie. Jeżeli Polska rzeczywiście, jak to oświadczył Zaleski, będzie uważała kwestję wileńską za ostatecznie zakończoną, trudno oczekiwać pomyślnego wyniku rokowań“.

Lietuvos Aidas 12.VI w koresp. z Genewy, określa, ogólnie biorąc, wrażenie z ostatniej sesji, jako przygnębiające. „Dziewięć wilków gnębią jedną pszczółkę“ — oto wniosek z sesji Rady L., na której była roztrząsana sprawa polsko-litewska. Wniosek ten nie może podnieść prestige'u Genewy.

Autor w d. c. opisuje przebieg wiadomego posiedzenia Rady, przyczem na miejscu zapowiedzianego w artykule kompromisowego wniosku Woldemarasa figuruje w dzienniku plama. Zasługują na uwagę następujące „informacje“ korespondenta:

„Gdy Woldemaras ukazał się w kuluarach (po sesji), niektórzy ściskali mu rękę za energiczną obronę swego kraju.

„Do września!“ — tem powiedzeniem bardzo wielu żegnało się z Woldemarasem.

A. B. C. (Madryt) *2.VI* zamieszcza artykuł, omawiający proklamowanie Wilna stolicą Litwy w nowej konstytucji litewskiej. Dziennik w sposób objektywny wykazuje niedorzeczność pretensji litewskich do polskiego miasta — Wilna i Wileńszczyzny.

OŚWIADCZENIA MIN. ZALESKIEGO W PARYŻU.

Le Petit Parisien 14.VI. w art. p. n. „Le problème de la sécurité et la Pologne“, zaznacza, że wizyta min. Zaleskiego w Paryżu ma ważne znaczenie polityczne. Min. Zaleski zwrócił szczególnie uwagę kół politycznych Francji z jednej strony na niepokojącą postawę Litwy, z drugiej — na możliwe konsekwencje ewakuacji Nadrenji w Europie wschodniej, — przy braku poważnych gwarancyj, nietylko dla Zachodu, lecz i dla Wschodu. W swoich rozmowach z mężami stanu Francji, które pozostawiły najlepsze wrażenie, min. Zaleski, jak się zdaje, utwierdził się w przekonaniu, że Francja traktuje z równą przezornością, jak i Polska, zagadnienie ewakuacji Nadrenji i że w dodatku przeprowadzenie ewakuacji będzie połączone z układami finansowemi, które wywierać będą na Berlin wpływ w kierunku umiarkowania, podobny do wpływu okupacji wojskowej. Następnie, autor pisze, że obawy min. Zaleskiego znalazły również oddźwięk w wywiadzie jego z przedstawicielami prasy, który cytowany jest przez dziennik.

Journal des Débats 14.VI. Gauvain pisze, że przemówienie min. Zaleskiego na bankiecie dało powód do irytacji w prasie niemieckiej. Możnaby nie przywiązywać do tego wagi, gdyby nie to, że wystąpienia „Tägliche Rundschau“ odznaczają się szczególną zjadliwością. Tymczasem min. Zaleski ma prawo interesowania się kwestją ewakuacji Nadrenji, narówni z innemi państwami. Okupacja Nadrenji została postanowiona przez Traktat Wersalski, jako gwarancja pokoju europejskiego, a nie wyłącznie jako zadośćuczynienie dla Francji. Nie jest to więc bynajmniej sprawa do uregulowania w familijnem tête á tête pomiędzy Stresemannem i Briandem. Zresztą min. Zaleski niema bynajmniej zamiaru stawiania przeszkód ministrom w czasie pertraktacji nad ewakuacją Nadrenji, jeżeli uzyska wzamian odpowiednie gwarancje. „Tägliche Rundschau“ zżyma się również niesłusznie z powodu aluzji (arrière pensée) p. Zaleskiego do domniemanej rewizji traktatów, co jest prostym oddźwiękiem odnośnego ustępu deklaracji ministerjalnej gabinetu Poincaré‘go. Jestto dowód złej woli Niemiec. Kampanja, zmierzająca do rewizji traktatów, jest niezgodna z polityką pokojową. Niemcy powinni pamiętać o tem w momencie tworzenia nowego gabinetu.

Vossische Ztg. 14.VI. Koresp. z Paryża pisze, że min. Zaleski poczynił oświadczenia wobec prasy francuskiej, które muszą wywołać niezadowolenie „w najwyższym stopniu“. Nie przeszkodziła w zajęciu tego stanowiska min. Zaleskiemu poprawność, (którą zresztą sam stwierdził), niemieckiego ustosunkowania się do zagadnień Polski, jak spór polsko litewski i t. d. Albowiem nietylko wypowiedział się on przeciwko wcześniejszemu opróżnieniu Nadrenji, ale oświadczył, że Polska zgodzi się na nie dopiero po uzyskaniu gwarancji nad Wisłą. Koresp. podkreśla, że w chwili, gdy cały świat dąży do konsolidacji i gdy stosunki francusko-niemieckie są bliskie wyrównania — stawianie temu przeszkód ze strony przedstawiciela Polski, należącej do Ligi Narodów, jest „europejskim skandalem, dla którego niema dość ostrych słów“.

The Manchester Guardian 13.VI. Kor. z Paryża podaje streszczenie mowy min. Zaleskiego i pisze, że argument, wysunięty przez ministra Zaleskiego a poparty — jak się zdaje — przez Quai d‘Orsay, dałby się ująć w następujący bardziej ścisły sposób: legalnie np. rząd brytyjski nie ma prawa wycofać brytyjskich wojsk okupacyjnych z Wiesbadenu bez pozwolenia Polski. Pozwolenie to nie będzie dane, o ile nie zostanie udzielona gwarancja utrzymania korytarza gdańskiego. Jako mocarstwo okupujące, W. Brytanja jest zgodnie z Traktatem Wersalskim mandatarjuszem Państw Sprzymierzonych, do których należy i Polska i W. Brytanja nie może postępować li tylko według własnej woli.

ZAGADNIENIA OGÓLNE.

NIEMCY A FRANCJA.

Vossische Ztg. 12.VI. A. Rechberg omawia gospodarcze podstawy zabezpieczenia pokoju i zaznacza, że co do rozwinięcia francusko-niemieckiego przymierza gospodarczego w przymierze wojskowe należy wysłuchać zdania fachowców wojskowych. Nastąpiłoby przytem podniesienie liczebności armji niemieckiej, która wówczas byłaby już w stanie bronić granic Rzeszy. Ponadto po zaprowadzeniu wspólnego dowództwa, tworzyłaby ta armja jednolity organizm z armją francuską, będącą obecnie najsilniejszą armją w świecie. Pewien wysoki oficer francuski oświadczył autorowi, że obecna bezbronność Niemiec uczyni je terenem przyszłej wojny, albowiem każdy dąży do przerzucenia akcji wojennej na terytorjum słabszego. Dlatego też podczas wielkiej wojny armje runęły na słabą Belgję. Autor twierdzi dalej, że zawarcie podobnego przymierza pozwoliłoby Niemcom na zniesienie systemu werbunkowgeo. Nie byłoby również kwestji co do zniesienia okupacji Nadrenji. Francuscy mężowie stanu, bez względu na przynależność partyjną, nie mogą brać odpowiedzialności za zarządzenia polityczne, jeżeli im francuscy oficerowie oświadczą niezależnie od tego, czy mają rację, czy nie, iż nie mogą odpowiadać za bezpieczeństwo Francji. Wydaje się, że wielkie dzieła zjednoczenia Francji i Niemiec, na którem dopiero może oprzeć się pokój Europy, nie będzie mogło być ukończone, jeżeli nie zostanie rozwiązana sprawa wojskowego przymierza niemiecko-francuskiego.

ANGLJA A ZSRR.

The Times 12.VI w art. wst. omawia oświadczenie Joynson Hicks‘a w Izbie Gmin w kwestji przekazywania sowieckich pieniędzy agentom komunistycznej partji angielskiej. Autor pisze, że rosyjscy komuniści hojnie rozdawali pieniądze swym zwolennikom. Minister spraw wewnętrznych zbadał tylko dwie drogi jakiemi napływały pieniądze i okazało się, że w przeciągu dziesięciu miesięcy przekazano 28.000 funtów sterlingów. Można stwierdzić, że faktycznie istnieje spisek, finansowany przez obce czynniki a zmierzający do obalenia ustroju W. Brytanji. Nie osiągnął on niebezpiecznych rozmiarów. Komuniści rosyjscy muszą się zadowolić wynikiem nader nikłym w porównaniu do ich wkładów. Jeżeli pieniądze, używane do organizowania rewolucyjnej działalności w W. Brytanji, są rosyjskie — co nie budzi żadnej wątpliwości — to agenci tego ruchu są Anglikami.

The Daily Telegraph 12.VI. w art. wst. omawia dyskusję w Izbie Gmin i stwierdza, że nowe stanowisko, zajęte przez partję pracy wykazuje, że nareszcie zdała ona sobie sprawę z niebezpieczeństwa, wynikającego — dla jej własnego autorytetu — z groźby komunizmu, którą dotychczas zupełnie ignorowała.

The Morning Post 12.VI. w art. wst. pisze, że oświadczenie Joynson Hicks‘a dowodzi, że tak zwane finansowe i handlowe organizacje Z. S. R. R. pracują w kierunku obalenia zachodniej cywilizacji.

The Daily Mail 12.VI w art. wst. pisze, że oświadczenie Yoynson Hicks'a potwierdza definitywnie fakt, że rząd sowiecki z całym rozmysłem i systematycznie finansował akcję, zmierzającą do obalenia rządu i dobrobytu w W. Brytanji. Oświadczenie to wykazuje również, iż istniał spisek. Społeczeństwo brytyjskie nie uspokoi się dopóty, dopóki wszyscy biorący udział w finansowaniu buntu i rewolucji nie zostaną postawieni przed sąd. Autor kończy: Obywatele obcy, którzy nie mogą być osadzeni w więzieniu, powinni natychmiast być wyrzuceni z Anglji.

The Daily Herald 12.VI, omawiając oświadczenie Yoynson Hicks'a, zapytuje Baldwin'a, czy leży to w interesie państwa, by jego minister spraw wewnętrznych na podstawie nieścisłych i niewystarczających informacyj przy każdej sposobności narażał stosunki handlowe, istniejące pomiędzy W. Brytanją i Z. S. R. R.

PO PRZEMÓWIENIU MUSSOLINIEGO.

Il Giornale d'Italia 12.VI. informuje za półurzędową Agenzia di Roma, że w Niemczech szczególniej rozważane są następujące punkty mowy Mussoliniego: stosunki włosko-niemieckie, uwagi, odnoszące się do traktatów, do odszkodowań, rozbrojenia i do Ligi Narodów. Koła polityczne w Niemczech uważają, że Mussolini chciał podkreślić braki w obecnej sytuacji międzynarodowej i możliwość jej lepszego ukształtowania. Przeto zachęta Mussoliniego do postępu w tej dziedzinie jest przyjęta nader życzliwie.

Punkt drugi (odnoszący się do traktatów) może cieszyć się tylko zupełną aprobatą Niemiec. Co do punktu trzeciego (odszkodowania) Agenzia di Roma przypomina, że istnieją tu i owdzie jeszcze w Niemczech dawniejsze tendencje zapoznawania zagranicznej polityki Włoch; Mussolini przywołuje zatem do rzeczywistości niemieckie koła polityczne, wskazując im na potęgę nowych Włoch.

L'Indépendance Roumaine 12.VI zamieszcza art. analizujący mowę Mussoliniego, w której autor obok wielkiej serdeczności dla Węgier podkreśla oschłość i brak wszelkiej sympatji dla ich sąsiadów włącznie z Rumunją. Co więcej, p. Mussolini otwarcie domagał się rewizji traktatu w Trianon, w celu naprawienia niesprawiedliwości, wyrządzonej Węgrom, jednocześnie wszelako zaręczając niektórym oficjalnym kołom niemieckim poruszenie kwestji Niemców we Włoszech, która była rozstrzygnięta na korzyść Włoch, a którą określił premjer włoski jako sprawę wewnętrzną włoską. Słowem, p. Mussolini uznaje tylko nietykalność traktatów, dotyczących Włoch, utrzymując, że inne traktaty nie są wieczne i jeżeli ich się nie podda rewizji, to będą one zmodyfikowane przez wojnę. Nie jest to nic nowego, wszyscy wiedzą, że traktaty pokojowe mogą być zmienione tylko przez wojnę. Co do dobrowolnego samobójstwa, które p. Mussolini proponuje grupie 3-ch państw: Jugosławji, Albanji i Bułgarji, które chce okrążyć, jest to tylko pociecha (fiche de consolation) na użytek Węgier.

Journal de Genève 13.VI pisze w art. wst. „W całej Szwajcarji panuje żywe zadowolenie z mowy Mussoliniego w odniesieniu do naszego kraju. Przez długi czas miano wrażenie, że pewne koła włoskie usiłowały stworzyć trudności w kantonie Ticino. Mussolini zaprzeczył energicznie wszystkim pogłoskom o złych zamiarach Włoch. Korespondent rzymski dziennika donosi, że mowa Mussoliniego jest tak wielkiem wydarzeniem dyplomatycznem, iż każde państwo europejskie się z nią liczy, a dla kilku z tych państw będzie ona decydująca dla ich orjentacji politycznej lub gospodarczej.

WYBORY W AMERYCE.

Journal des Débats 12.VI pisze w związku ze zbliżającemi się wyborami w St. Zjednoczonych, iż najpoważniejszym rywalem Hoovera będzie — według powszechnego mniemania — Charles G. Dawes. Pozycja jego w wyborach jest wyjątkowa. Początkowo odmówił on stanowczo postawienia swej kandydatury, gdyż nie chciał konkurować ze swym przyjacielem Lowdenem. W miarę zmniejszania się szans Lowdena, Dawes, ulegając namowom swoich zwolenników, zgodził się na postawienie swej kandydatury. Ma on poparcie farmerów 11 Stanów. Tak więc, nie czyniąc najmniejszych wysiłków, a nawet, niewiele się interesując sprawą wyborów, został on kandydatem na prezydenta St. Zjednoczonych. W d. c. autor podaje charakterystykę gen. Dawes'a, który posiada rzadkie — u polityków — zalety: szczerość, niezależność i lojalność, a następnie kreśli jego biografję oraz przebieg jego działalności. Zdobył on sobie szeroką popularność w szczególności dzięki temu, że potrafił przeciwstawić się nawet poglądom Coolidge'a.

Le Quotidien, 12.VI. pisze w związku z wyborami prezydenta St. Zjednoczonych, że delegacja stanu New York będzie solidarnie popierała kandydaturę Coolidge'a. Sekr. Skarbu Mellon (Pensylwanja) popiera Hoovera, jednakże z dwuznacznych przemówień jego wynika, że popierałby może również kandydaturę obecnego prezydenta. Sytuacja wyjaśniłaby się dopiero, gdyby prez. Coolidge zrzekł się kategorycznie mandatu. Niewiadomo jednak, czy Coolidge wystąpi z tego rodzaju oświadczeniem. Pewne delegacje popierają kandydaturę Coolidge'a w przeświadczeniu, że jest on jedynym kandydatem, który może zwyciężyć kandydata demokratycznego.

CHINY.

Le Temps 12.VI pisze w art. wst. w związku z ostatniemi wypadkami w Chinach, że wiadomość, o zrzeczeniu się Czang Kai Szeka funkcji wodza naczelnego armji narodowej, wskazywałaby na to, iż uważa on wojnę pomiędzy armją północną a południową za zakończoną, na skutek zajęcia Pekinu. Jednakże Czang Kai Szek, który jest istotnym zwycięscą w tych walkach bratobójczych, nie ma jeszcze dostatecznej pewności swej władzy i wstrzymuje się od narzucenia swych poglądów rządowi Nankinu.

The Times 12.VI w art. wst. omawia sytuację w Chinach, zaznaczając, że jest ona b. skomplikowana. Ustąpienie Czang Kai Szek'a wywołało duże zdziwienie w kołach nacjonalistów nankińskich. Rzuca on na nich odpowiedzialność za zdemoralizowany stan wojsk oraz za ich niezadowolenie. Nankińscy nacjo-

naliści uważają postępowanie Czang Kai Szeka za niezgodne z przyjętą wśród generałów chińskich etyką. W d. c. autor pisze, że Mandżurja i Kanton są to dwa problematy, których uprzednie rozwiązanie pozwoli stwierdzić, iż trwały rząd został w Chinach utworzony.

—

The Daily Telegraph 13.VI pisze, że odezwa rządu nankińskiego do mocarstw, w której rząd Nankinu, między innemi, żąda natychmiastowego wycofania wszystkich wojsk obcych z Chin, nie została dotychczas otrzymana przez rząd angielski.

The Manchester Guardian 13.VI pisze w art. wst., że zamiar przeniesienia stolicy z Pekinu do Nankin'u podyktowany jest nietylko względami uczuciowemi. Nankin nie może pomieścić urzędów oraz administracji bez wielkich nakładów pieniężnych. Ponadto nie w mniejszym stopniu, niż Pekin narażony jest Nankin na niebezpieczeństwo zaatakowania z zewnątrz. Wreszcie mocarstwa nie byłyby zadowolone ze zmiany, ponieważ poselstwa ich znajdują się w Pekinie zgodnie z umową „bokserską".

NOTATKI I INFORMACJE.

RÓŻNE.

L'Indépendance Roumaine 12.VI, zamieszcza art. o trzeciej konferencji prasowej polsko-rumuńskiej, omawia cel takich zjazdów i serdecznie wita gości polskich.

Lietuvos Aidas 6.VI donosi, że, według ostatnio otrzymanych wiadomości z Wileńszczyzny, Polacy aresztowali we wsi Łaukciany 6 Litwinów (wymienionych z nazwiska), pod zarzutem akcji na rzecz państwa litewskiego. Prócz tego aresztowano jeszcze polskiego żołnierza pod tym samym zarzutem. Aresztowanych mocno pobito, szczególnie Klimasa A., który służył w wojsku litewskiem.

L'Indépendance Belge 12.VI dowiaduje się z Berlina, że przesilenie ekonomiczne w Rosji zagraża wywołaniem przesilenia politycznego. Rząd usiłował przeciwdziałać temu przez wyzyskanie procesu Donieckiego, ale obecnie i ten środek propagandy zawiódł. Wyżywienie ludności staje się coraz trudniejsze. Odezwa Komitetu centralnego do wszystkich członków partji komunistycznej i proletarjatu pozwala przewidzieć powrót do liberalizmu, tak zwalczanego przez Sowiety, a więc do swobody krytyki, do zasady obieralności przy obsadzaniu różnych stanowisk i t. d. Oznaczałoby to zmierzch dyktatury bolszewickiej.

The Daily Mail 12.VI, podaje streszczenie sprawozdania Parker Gilbert'a i pisze, że potwierdza ono opinję stale proklamowaną przez dziennik, a mianowicie, iż Niemcy mogą płacić.

Frankfurter Ztg. 12.VI. pisze, że przeciwwojenne usposobienie Amerykan znalazło wyraz w ostatnich dniach w obradach Senatu, który znaczną większością odrzucił program morski budowy 15 krążowników. Dziennik pisze, że jest to znamienne nietylko dlatego, iż dowodzi wstrętu Amerykan do zbrojeń, ale oznacza to przedewszystkiem, do jakiego stopnia mało wagi przywiązują oni do wydarzeń polityki zagranicznej w najbliższej przyszłości, i jak swoją uwagę prawie całkowicie skupiają na sprawach wewnętrznych. Znajduje to wyraz także i w obecnej kampanji przedwyborczej.

Il Giornale d'Italia 13.VI pisze: L'Agenzia di Roma donosi, że podług wiadomości z kół jugosłowiańskich min. spr. zagr. Marinkowicz zdołał umieścić na porządku dziennym w najbliższem zebraniu Małej Ententy, w Bukareszcie, zbadanie kwestji stosunków politycznych Małej Ententy z Włochami, a specjalnie Włoch i Jugosławji.

ARTYKUŁY NIEUWZGLĘDNIONE.

Le Temps 13.VI. M. Kellog et le pacte contre la guerre. Le rapport de M. Parker Gilbert.

Journal des Débats 12.VI. La politique et la stabilisation. La xenophobie économique de l'Espagne.

Le Journal, 14.VI. Une étape décide de notre redressement financier. L'exposition de la presse qui vient da s'ouvrie á Cologne.

Le Matin 14.VI. St. Lauzanne. Herbert Hoover.

Revue Internationale de Sociologie Nr. 1 — 2, 1928. Karnecki H. Remarques sur le régime economique au cours de l'occupation Allemande en Pologne.

*

Germania 13.VI. Genfer Ergebuisse. — 14.VI. Parteikonzentration? — Bratiano's Endkampf.

Tägliche Rundschau 14.VI. Dr. Zapf. Das Problem (omawia możliwości powstania wielkiej koalicji).

*

La Tribuna 7.VI. Riduzione all' essenziale. (Art. wst. o przemówieniu Mussoliniego).

Corriere della Sera, 6.VI. La Jugoslavia e i patti di Nettuno.

Corriere della Sera 8.VI. Le convenzioni di Nettuno.

*

Neue Freie Presse 12.VI. Wird Hoover Präsident? — Dr. F. Weil. Schwierigkeiten des Prager Kabinetts.

Reichspost 8.VI. Diplomatische Schachzüge im östlichen Mittelmeer.

Neue Freie Presse, 9.VI. Der Kampf um die amerikanische Presidenzschaft.

— Drei grosse Ministerreden in der Woche. Nach Mussolini, Benesch und Poincaré.

Pester Lloyd 12.VI. Martin Dr. W. (red. Journal de Génève). Der Fall Brasilien. — 11.VI. Eberlein G. Mussolini und die Verträge. — 13.VI. Molden B. Ein Bild des heutigen Amerika.

Pester Lloyd 5.VI. Bela Földes, Wieder einmal die Kriegsschuldfrage.

— 6.VI. Die Tragödie von Trianon. (z powodu nowej książki Roberta Danielsa).

Zakł. Gr. Prac. Dr., S. z o. o., Nowy Świat 54, tel. 15-56 i 242-40.

Drukowane na prawach rękopisu.